

**V DVORANI GORSKEGA KRALJA:
POHLEPEN VLADAR – SVETA GROBAR**
IZRAZNA MOČ GLASBENE UMETNOSTI PRI OZAVEŠČANJU DRUŽBENE
ODGOVORNOSTI

Tomaž Bole

umetniški vodja in direktor, Gallus J. Carniolus zavod, Ljubljana
Art Manager and Managing Director, Gallus J. Carniolus Institute
tomaz.bole@gallus-zavod.si * www.gallus-zavod.si

Mag./M.A. Aleš Bole

vzgojitelj predšolskih otrok, Vrtec Mladi rod, Ljubljana
Qualified preschool teacher, Kindergarten Mladi rod, Ljubljana

Povzetek: Visoka kultiviranost vodij tako v gospodarstvu kakor v politiki je eden najpomembnejših pogojev, da le-ti s svojim vzorom, trdnim značajem, pokončnostjo, razvitimi temeljnimi človeškimi vrednotami in prepoznavnim odnosom do umetnosti in kulture iskreno, pošteno, vestno in korektno opravljajo svoje delo s polno odgovornostjo do tistih, ki so jih imenovali ali volili, predvsem pa z odgovornostjo do celotne družbe in skupne prihodnosti.

Dolgoletne izkušnje kažejo, da ljudje, ki so poleg potrebe po fizični hrani prepoznali tudi potrebo po duhovni hrani, pri čemer imamo v prvi vrsti v mislih potrebo po umetniških stvaritvah in kulturnih dobrinah, izkazujejo tudi znatnejšo mero družbene odgovornosti.

S splošno znano predpostavko, da je glasba kraljica umetnosti, se že daljše obdobje soočamo z opazovanjem izkušenj, ki jih prinaša ljudem zavestno poslušanje izbrane klasične glasbe, s poudarkom na vodstvenih in vodilnih kadrih na eni strani, na drugi pa pri najmlajših, saj so le ti najbolj dojemljivi za najboljšo kakovost.

Kralji, ki so postavljali svetovno kulturno dediščino, so ostali zapisani v zgodovini kot pozitivne in kultivirane osebe. Zgodovino so seveda zaznamovali tudi barbarski vodje, »črni« kralji, ki so uničevali pridobitve civilizacije. Prav z vzorci njihovih naslednikov se srečujemo danes na našem planetu.

Drobno, a pomembno in ne nezatno vlogo lahko kot kamenček v mozaiku prizadevanj za boljšo družbo opravi tudi širjenje metode zavestnega poslušanja izbrane klasične glasbe. Zgodba o Peeru Gyntu je lahko simbolični primer vzbujanja družbene odgovornosti v ljudeh, ki imajo željo ali danost biti vodje, »kralji«. Kot pravljica pa je zgodba odlična podlaga pri vzgoji najmlajših.

Ključne besede: klasična glasba, kultiviranost, zavestno poslušanje, vodja, duhovna hrana

IN THE HALL OF THE MOUNTAIN KING
THE EXPRESSIVE POWER OF THE MUSIC IN RAISING AWARENESS OF SOCIAL
RESPONSIBILITY

Abstract: Top managers and politicians should be highly cultivated personalities. That is one of the most important preconditions for good leaders. Their own models, solid characters, uprightness, developed basic human values and distinctive attitude towards art and culture should lead them to perform their work sincerely, honestly, diligently and accurately with full

responsibility to those who selected or elected them, and especially with the responsibility to society as a whole and our common future. Many years of experiences have shown to us that people, who in addition to the need for physical food also recognized the need for “spiritual food”, are showing a more significant degree of social responsibility. The spiritual food in our mind means the artistic creations and cultural assets. In a longer period we were observing the experiences that were brought to people who were consciously listening to selected classical music, with an emphasis on leaders and children as well. Kings, who have built the world's cultural heritage, remained recorded in history as positive and cultured personalities. The history was, of course, also marked by barbarian leaders, so called "black" kings who destroyed the achievements of civilization. Their successors are what we facing today on our planet. Tiny but important and not insignificant role may be - as a piece in the mosaic of efforts to generate a better society – created by expansion of selected methods of conscious listening to classical music. The story of Peer Gynt may be a symbolic example of excitation of social responsibility in people who have a desire to become a leader or a "king". As a fairy tale the story of Peer Gynt is a good basis at children's education.

Keywords: classical music, cultivation, conscious listening, leader, spiritual food

Uvod – Tomaž Bole

Pred časom sem slučajno naletel na zanimiv posnetek na You Tubu, ki na zelo drastičen način pokaže, kam pelje družbena neodgovornost posameznika. Spot me je zelo pritegnil in tudi globoko presunil ne le zaradi vsebine in pristopa, temveč v veliki meri zaradi izbrane glasbe, ki mu je prispevala dodatno sporočilno moč. Spot je bil glavni vzgib za pričujoči prispevek.

Prispevek je razmišljanje ob zavedanju in uporabi izkušenj, ki sem jih dobil ob poslušanju klasične glasbe od rosne mladosti do danes, od “primoranega poslušalca”, ker oče – dirigent ni imel varstva in me je jemal s seboj na vaje Slovenskega okteta in APZ Tone Tomšič, zgodnjega “tehničnega poslušalca”, ko sem si pri sedmih letih (leta 1958!) kupil za svoje prihranke iz hranilnika prvi gramofon – oče pa mi je kupoval vinilne plošče, seveda klasične glasbe, do dijaka in študenta, ki je ob branju knjig, učenju in študiranju poslušal Bacha, Mozarta, Beethovna, Verdija in druge svetovne klasike. Kot profesionalni organizator dogodkov, predvsem komornih koncertov, pa sem se začel poglobljati v iskanje motiva poslušalcev, zakaj hodijo na koncerte, saj mi je bilo veliko do tega, da je bila dvorana vedno polna in poslušalci zadovoljni. Ko sem v poznih devetdesetih letih spoznal ustanovitelja Musicosophie dr. Georga Balana in se imel priložnost tudi teoretično in metodično poglobiti v umetnost poslušanja (klasične) glasbe, sem le to povezal z izkušnjami iz ranega otroštva in dojel, da sem že zdavnaj ozavestil samo poslušanje glasbe, le da se te sposobnosti še nisem zavedal. Skozi spoznavanje njegove metode in z dolgoletnimi lastnimi izkušnjami sem spoznal moč in vlogo zavestnega poslušanja na človeka, na njegov duševni in duhovni razvoj, na vpliv, vzgib in spodbujanje odnosa do družbene odgovornosti v posamezniku.

Izzivi - Tomaž in Aleš Bole

Z izzivi, ki se jim predano posvečava, se dnevno srečujeva in ugotavljava, da se krepijo in da morava po svojih močeh prispevati k spremembam na bolje. Ključna izhodišča in izzivi so:

- Zanimanje obiskovalcev za koncerte klasične glasbe upada, na kar kaže predvsem zmanjševanje števila abonentov.
- Glasba v današnji običajni zavesti ljudi je predvsem zvrst, ki naj bi bila namenjena sprostitvi in zabavi in preživljanju prostega časa. Glasba – v mislih imava predvsem klasično – kot pot k sebi in vase, pot duhovnega utrjevanja notranje moči in zavedanja sebe in svoje vloge v družbi, pa je pri nas še v najbolj rosnih povojih.

- Mladi ljudje potrebujejo vzornike. Nekoč, predvsem pa v pravljicah, so bili to dobri kralji. Torej vodje. Današnji vodje, politiki in menedžerji, ne izkazujejo interesa za poglobljeno poslušanje klasične glasbe, so pa ključne osebe, ki lahko tlakujejo to pot duhovnega razvoja posameznika.
- Izjemno pomanjkljiva je vzgoja tako vodij, kakor slehernika. Predvsem pa vrha odločevalcev, saj se vrednote in kriteriji prenašajo tako v vodoravni smeri, kot navzdol. Kako trend padanja zanimanja za poslušanje klasične glasbe obrniti navzgor? Kje začeti? Najbolj dojemljivi za prepoznavanje in sprejemanje kakovostne glasbe so zagotovo najmlajši, predšolski otroci.
- Kar se Janezek nauči to Janez zna. Človek, ki v rani mladosti spozna, da je poslušanje klasične glasbe trening kreativnosti in domišljije, bo lahko pridobljene veščine v aktivnih in produktivnih letih obrnil v dobrobit. Ta dobrobit je lahko tako ustvarjanje bogastva, kot uspešno iskanje lastne sreče.

Najvišji vodje so bili nekoč kralji. Dobri kralji – vzorniki ljudstvu. Tudi Slovenci imamo svojega - Kralja Matjaža, ki spi pod goro Peco in naši politiki najbrž trdno upajo, da se ne bo nikoli prebudil. Kajti zdi se, da ne potrebujejo dobrega vzornika. Dandanes je pohlepna želja mnogih postati kralj. Vendar kakšen? Simbolika in osnovni izziv pričujočega razmišljanja je tokrat povezana s Peer Gyntom: z zgodbo je začel dramatik Henrik Ibsen, filozofsko glasbeno nadaljeval skladatelj Edvard Grieg, ironično pa zaključil ilustrator in animator Steve Cuts. Najprej torej zgodba, nato glasba, kot podpora zgodbi, in končno animacijsko naslikana glasba – izziv za vpliv poslušane glasbe s posledičnim vplivom na čut družbene odgovornosti.

»Zgodba Peer Gynta je enigmatično popotovanje skozi svetove na robu družb. Peer Gyntova neugnanost, nepredvidljivost, neizmerna moč samoidealizacije, oportunističnost, a hkrati neizmerna želja ostati zvest samemu sebi ga vodi skozi paradoksalne situacije v katerih se čedalje bolj jasno dozdeva, da je Peer Gynt skupek najrazličnejših radikalnih nasprotij. Upravičeno vprašanje, ki si ga v gledališkem listu zastavlja Koloinijeva je, kdo je pravzaprav Peer Gynt.

Naj povzamem: mitska oseba skoraj hamletovskih razsežnosti, originalna in samosvoja osebnost, zapeljevalec, prevaranec, pesnik, karierist, odpadnik od sistema, ipd. – skratka iz njegovih dejanj veje nekakšna univerzalnost in polifoničnost, ki pa stakne svoje niti v eni sami gyntovski želji; kot rečeno – ostati zvest samemu sebi, edinstvenosti svojega jaza. Njegovo razbrzdanost in nemir Ibsen konfrontira s premočrtnostjo, stalnostjo in jasnostjo Solveigine ljubezni. Vzpostavlja se kot čisto Peer Gyntovo nasprotje in je v svoji poti prav tako enigmatična, če ne (vsaj sodobnemu človeku) še bolj.

Morda je naslednje, kar se zastavlja ob Peer Gyntu popolnoma eksistencialno vprašanje: kaj pomeni biti človek? Že v prvem delu svoje (dramske) poti Peer Gynt zaide v gozd, kjer sreča Zeleno, hči dovrejskega kralja. Peer Gynt laže, da je tudi on kraljevič in jo spretno zapeljuje. Izkaže se, da je gospodična iz družine Trolov, ki pa bi človeka z veseljem vzeli med se – a le če sprejme nereverzibilno preobrazbo v trola. Natakniti mu hočejo rep, ga privaditi na vsakdanji način življenja ter operirati oči, da nikoli več ne bo prepoznaval lepote in mu bo njegova nevesta vedno predstavljala lepotico. Temu se Peer Gynt upre z vsemi močmi, saj bi ga zaznamovalo za vedno. Nikoli ne bi mogel postati človeški kralj in se povzpeti v vsej veličini svojega gyntovskega jaza. Vsekakor si želi ostati človek. Ali mu to pomeni vrednato dostojanstvenega življenja ali le vstopnico za nadaljevanje igre pridobitništva?

Vsekakor je Peer Gynt zdaj tu, morda kot Ibsenov portret lastnega jaza ali pa kot univerzalna podoba človeškega življenja in strmenja. Vprašanja ostajajo odprta in vas lahko z lahkoto pritegnejo v razmislek.« (Vir: Bilten 07 – 44. Borštnikovo srečanje 2009)

Zgodba Peer Gynta je potrdila slutnje, ki jih je vzpodbudilo poslušanje Griegove istoimenske skladbe. Zato se zdi vredno posvetiti tej glasbi in njenemu vplivu posebno pozornost.

Posluh menedžerjev in politikov - Tomaž Bole

Zavestno poslušanje glasbe je načelno dostopno sleherniku, ki se odpre izzivu in ga je pripravljen sprejeti. Tega se, kot »profesionalni poslušalec«, kot se rad poimenujem glede na svoje poslušalske izkušnje, zelo zavedam, zato si že več kot štiri desetletja, intenzivno pa zadnjih petindvajset let prizadevam, da bi svoje izkušnje in doživljanje ob njih prenesel predvsem na ljudi, ki so odločevalci v naši družbi, s poudarkom na slovenskem menedžmentu.

Tisto, za kar si vodje, tako gospodarski, kot politični, na področju razvoja lastnega duha ne znajo in zmorejo vzeti časa, je največkrat predano poslušanje klasične glasbe. Za vzdrževanje zunanjega – telesnega dela še najdejo čas, saj je dobra telesna pripravljenost pogoj za vzdržljivost pri napornem delu. Kakor v športu, tako tudi pri delu »dirjajo«, da bi dosegli zastavljeni cilj. A adrenalin ni pogosto porok za doseganje pravih učinkov, še posebej ne na daljši rok. To so spoznali že prenekateri vrhunski menedžerji, s katerimi sem se imel priložnost in čast srečati v preteklosti. Ne le, da njim klasična glasba veliko pomeni, tudi čas si vzamejo za poslušanje.

Uspeh je zagotovo dosežen, ko vidiš, da si ustavil hitre misli in gibanje menedžerjev, da so sprejeli glasbo, ki si jim jo ponudil, in se ji predali ali vsaj usmerili svoje zanimanje v poslušanje. Veliki koncertni spektakli niso primerni za doseg stanja zavestnega poslušanja, zato sem skozi leta privabljal vodilne gospodarstvenike večinoma na koncerte, na katerih je bilo lažje vzpostaviti interakcijo med njimi in nastopajočimi umetniki.

V začetnem obdobju je bilo lažje uspevati, saj je bila koncertna ponudba majhna, kakovost pa je bila pogoj, da je pritegnila poslušalce. Danes, v času, ko pozabljamo na temeljne vrednote, se to pozna tudi pri odzivnosti izbranega občinstva na ponujeno glasbeno umetnost. Kakovost ni več v ospredju, pač pa višina vstopnine ali celo brezplačni koncerti, brez pravih kriterijev in strokovne selekcije lahko nastopa vsak, ki si to želi. Ali pa je v ospredju »glasbena zvezda«, na koncert katere pridejo obiskovalci, ker je to trend in je seveda bolj od glasbe pomembno, kdo je bil na tem koncertu in kako je bil oblečen...

A zdaj nazaj k bistvu. Glasba v živo je seveda močnejša od »instant« glasbe iz zvočnikov. Vibracije niso in ne morejo biti enake in prav to vpliva na našo zavest. Pa vendar je bolje poslušati klasično glasbo vsaj iz različnih medijev, kakor pa je sploh ne poslušati. »Instant« glasba pa ima prednost, ki se je z živo glasbo, razen, če prisostvujete na vajah, skoraj ne da privoščiti, saj zahteva še več časa. Vendar s predpogojem, da je izključno vrhunska. Večkratno poslušanje posameznih delov skladbe in nato na koncu poslušanje celote nam pusti v zavesti zelo močan vtis.

Čas, ki ga namenite za zavestno poslušanje glasbe, je čas, ki je naložba vase, v svoj duševni mir in duhovni razvoj. To je čas, v katerem je prostor, da najdete rešitve za najtežje izzive.

Petindvajset let sodelujem z Združenjem Manager in jim na njihovih dogodkih v imenu Ustanove Gallus predstavljam vrhunske mlade glasbene talente. Čas, odmerjen glasbi, se še vedno šteje v minutah, pa četudi gre za dvodnevni dogodek. Prihajajo nove, mlade generacije menedžerjev, ki se prvič srečujejo s klasično glasbo na menedžerskem poslovnem dogodku. Kdaj in kje, če sploh, so bili prej deležni vzbujanja potrebe po duhovni hrani, v katero sodi tudi klasična glasba? In zdaj se morajo nenadoma soočiti z našo glasbeno ponudbo... Pa vendar, nekaj se je že premaknilo. Začeli so dojemati, da je del njihove družbene odgovornosti tudi v vlaganju v ljudi, ne le v krpanju socialnih težav. Prisluhnilo so, čeprav po malem, a vztrajno...

Pomembni vodje pa so tudi vodilni politiki, ki ne najdejo časa za poslušanje klasične glasbe. Glasba je eden temeljev umetnosti in kulture. Slovenska identiteta je slovenska kultura. Nobena slovenska vlada od samostojnosti Slovenije dalje ni imela takega predsednika, ki bi se zavedal pomena kulturnega ministrstva kot najbolj državotvornega, da bi postavil za kulturnega ministra karizmatično osebo, ki bi vplivala na kolektivni odnos do temeljnih vrednot. Kulturni minister bi moral biti varuh temeljnih vrednot in odgovornosti vseh ministrov do družbe, do javnega dobrega. Namesto, da klasično glasbo poslušajo na proslavah po uradni dolžnosti, bi se morali zgledovati po političnih voditeljih, ki so v klasični glasbi našli inspiracijo in rešitve za vodenje države.

Poslanstvo metode zavestnega poslušanja

Po srečanju z muzikozofijo in dr. Balanom sem ugotovil, da je on »metodiziral« nekaj, kar sem dotlej že poznal in praktical že od malih nog. Metoda zavestnega poslušanja je najbližja meditaciji. Mene pa zanima sporočilnost in vpliv zavestnega poslušanja na »zunanje« delovanje ljudi, na njihove medsebojne odnose in na njihovo odgovornost do življenja, do samih sebe, do ožjega in širšega okolja.

Poslušalca, ki se uči, je treba duševno pripraviti na poslušanje. S postopnim povečevanjem kritične mase ljudi, ki sprejemajo metodo zavestnega poslušanja klasične glasbe, se bo ustvarila zadostna količina poslušalcev, da bo zanimanje za klasično glasbo spet začelo rasti.

Pozitivna izkušnja z menedžerji

Mladostna svežina, prepričljiva interpretacija, nastop v živo, interakcija glasbenika z »neglasbenim« občinstvom – morda se je komu zdelo kot "glasbeno posiljevanje" menedžerjev na njihovih poslovnih dogodkih.

Na enem od nekdanjih Januarskih srečanj Združenja Manager je nastopila mlada pianistka Brina Kozlevčar. Imela je odmerjenih sedem minut za skladbo, ki se v originalu enkrat ponovi in traja seveda dvojni čas. Najprej sem s strahom preživljal prve minute, ko se je spozabila in začela igrati originalno ponovitev. A s svojo interpretacijo je tako prevzela tristo menedžerjev, da so jo tiho in zbrano poslušali do konca in nagradili z burnim aplavzom.

Bolj napeto je bilo na Menedžerskem kongresu, kjer pa je bil glasbeni program v odmorih med večerjo v dvorani z mizami. – Mladi pianist Jure Goručan je komaj slišal samega sebe ob glasnem klepetu v dvorani. Eden najboljših in v svetu najbolj slavni klarinetistov, nekdanji Gallusov varovanec Mate Bekavac je s polno umirjenostjo in izjemno sugestijo pritegnil k poslušanju polovico dvorane. Komaj šestnajstletna izvrstna flautistka Dorotea Senica pa je že nastopila v popolni tišini in zbranim poslušanju menedžerjev.

Uspehi so, a ni dovolj sredstev za razvoj in kontinuiteto. Metoda deluje, a je zavedanje njenega pomena premajhno. Tudi to je odraz sedanjega časa.

Priložnost uporabe moči zavestnega poslušanja glasbe

Ozaveščati moramo vodje, da je odgovornost do ljudi in narave nasploh pomembnejša od dobička, da »služenje« kapitalu in njegovim lastnikom spodjeda našo skupno prihodnost. Odnos do klasične glasbe in poslušanje »smetane« svetovne glasbene poustvarjalnosti premika duha v ljudeh, da se od zunanjega zna obrniti tudi navznoter, vase. In kakšen dobiček mu lahko ponudimo za začetek? Krepitev notranje moči, lažje odločanje – med poglobljenim poslušanjem je veliko prostora za »nezavedno« razmišljanje o »problemih«. Priložnost za preobrazbo dobička v dobrobit.

Sposobnost najmlajših je visoka dojemljivost sprejemanja - Aleš Bole

Otroci, za razliko od mnogih odraslih, dobro vedo, kaj jih osrečuje, kaj hočejo, poznajo svoje cilje. Poti, ki jih izbirajo pri doseganju zadanih ciljev, so včasih lahko za odrasle/starše izredno naporne. Otroški domišljiji in ustvarjalnosti bi pri odkrivanju poti do lastnih ciljev lahko bili enakovredni le genialni odrasli.

Ustvarjalnost in domišljijo lahko otroci krepijo in ohranjajo prek različnih medijev. Klasična glasba je pomemben medij, otroku ponuja temo oz. zgodbo, ki si jo lahko oblikuje po svoji želji. Zgodba, ki se riše pod

vekami ob poslušanju klasične glasbe, je nujno lastna poslušalcu. Lahko je prijetna ali strašna, kakor določi poslušalec. Problemom, ki se narišejo v zgodbi, se narišejo tudi rešitve.

Ob poslušanju in ustvarjanju zgodbe po malih sivih celicah v otrokovi glavi drvijo impulzi. To je osnovni pogoj za razvoj možganov, ne le za razvoj, temveč tudi za ohranjanje njihove funkcije.

Zavestno posluhanje klasične glasbe poslušalca usmerja k oblikovanju lastnih ciljev in ga spodbuja k inovativnim pristopom doseganja le teh. To so pomembne veščine, ki jih človek potrebuje pri odločitvah ali bo zagrabil vabo, ki jo je za potrošnika nastavil kapital in hitel za trendovskimi hiti, a pri tem izgubil sled za svojimi cilji ali bo raje sledil ciljem, ki si jih je sam zadal in naprej iskal pot do lastne sreče.

Verjamem, da se pozitiven odnos do klasične glasbe lahko širi tudi po tej poti. Otroci imajo velik vpliv na svoje starše. Svoje poglede in izkušnje delijo z njimi. Ko se torej interes za posluhanje klasične glasbe zbudi pri enem otroku, ta naprej vpliva še vsaj na dva odrasla - starša in to ni zanemarljivo.

Zaključek – Tomaž in Aleš Bole

Metoda zavestnega posluhanja glasbe uspešno deluje. Zato to izkušnjo želiva deliti z drugimi, predvsem z vodji. Političnimi in gospodarskimi. Ter, seveda, z najmlajšimi.

Za zaključek se vračava na začetno poanto – k izzivu z imenom Peer Gynt. Naj ostane v zgodbi, naj ostane v glasbi. Naj nas ta izziv nenehno spominja na vzorce slabih vodij, kakršnih si ne želimo.

Posluhanje same skladbe v nas vzbuja različne misli in občutja. Poskušajmo jih ohraniti. Poslušajmo skladbo znova in znova. In prisluhnimo čustvom, ki nam jih bo vzbudila...

Spodbudila je tudi avtorja animiranega filma »MAN« Steva Cutsa, da jo je uporabil kot glasbeno podlago za kratek film, ki si ga je vredno ogledati (<https://www.youtube.com/watch?v=WfGMYdalCIU>).

Ponovno posluhanje samo skladbe, brez animiranega filma – katere misli so prevladale v poslušalcu – prvotne ali ob risanki? Prepričan sem, da bo vplivalo na odnos do družbene odgovornosti za vsakogar, ki je vsaj malo čuteč.